

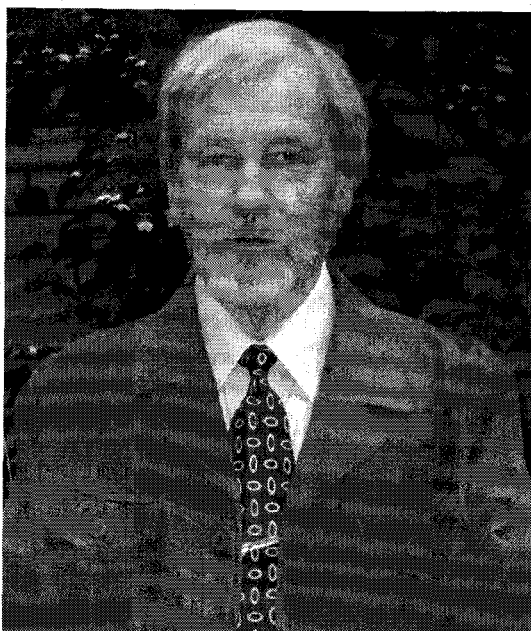
Kansakoulunopettajasta tohtoriksi

Miksi ryhdyin opiskelemaan kasvatustiedettä?

Valmistuin Jyväskylän yliopiston kasvatustieteellisen korkeakoulun opettajainvalmistuslaitoksesta kansakoulunopettajaksi vuonna 1962. Silloin sain ensimmäisen tuntuman kasvatusta ja opetusoppiin. Professori Martti H. Haavio opetti meille kasvatustieteen perusteita pääasiassa luennoimalla kasvatuksen historiaa. Siinä vaiheessa minulla ei ollut erityistä kiinnostusta tähän oppiaineeseen. Pääasia oli, että sain opettajan kelpoisuuden. Korkeakoulussa oli kyllä joitakin professoreita, jotka tekivät minuun lähtemättömän vaikutuksen, muun muassa psykologian professori Martti Takala, ja suojelu- ja parantamiskasvatustieteen professori Niilo Mäki. Epäilemättä heidän karismaattinen opetustapansa innosti jatkamaan opintoja kansakoulunopettajan tutkinnon jälkeen, vaikka kyseisessä tutkinnossa oli hyvin vähän sellaista, mitä voi jatkoopinnoissa suoraan käyttää hyväkseen.

Jo lukiovuosina Tampereen lyseossa olin kiinnostunut psykologiasta eli sielutieteestä kuten sitä silloin kutsuttiin. Koulun vararehtori Untamo Koski oli erinomainen kyseisen aineen opettaja. Tästä johtuen suoritin jo ensimmäisen korkeakouluvuoteni jälkeisenä kesänä Tampereen yliopistossa kesäyliopisto-opiskelijana psykologian approbatur arvosanan. Aikomukseni oli valmistuttuani opettajaksi jatkaa opintoja opettajan toimen ohella humanististen tieteiden kandidaatiksi Jyväskylässä pääaineena psykologia. Suunnitelma toteutui muuten paitsi, että pääaine vaihtui kasvatustieteeksi. Toimin opettajana eri koulumuodoissa yhteensä 11 vuotta, opiskellen samalla Jyväskylän yliopistossa. Kasvatustieteiden kandi-

Yrjö Männistö on toiminut paitsi kasvatuksen myös sosiaalitoimen alalla, ansaiten sosiaalineuvoksen arvon.

daatin tutkinnon suoritin vuonna 1970. Tutkintoon liittyneen sivulaudaturin suoritin kansatieteessä professori Asko Vilkunalle. Aiheena oli Konginkankaan saunat. Nimenomaan kansatieteen opinnot herättivät minussa kiinnostuksen katsella asioita myös menneisyyden näkökulmasta.

Miten syntyi halu jatkaa opintoja tohtoriksi?

Valmistuttuani kasvatustieteiden kandidaatiksi hain Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen tiedotus- ja palveluosaston assistenttuuria. Laitoksen johtaja, professori Juhani Karvonen ilmoitti, ettei minua ollut valittu, mutta että hän säilyttää yhteystietoni vastaisen varalle. Kun sitten jokin aika myöhemmin kouluhallituksen kokeilu- ja tutkimustoimistoon etsittiin suunnittelijaa, tutkimuslaitoksesta otettiin yhteyttä minuun. Näin siirryin opetustehtävistä syksyllä 1972 kouluhallituksen kokeilu- ja tutkimustoimistoon, jonka pääl-

Tampereen lyseo on ollut Yrjö Männistölle rakas rakennus.

liikkönä oli Erkki Aho. Varsin pian minut nimitettiin tutkimustoiminnan ylitarkastajaksi. Siinä tehtävässä perehdyin syvällisesti koulututkimukseen ja olin jatkuvassa kanssakäymisessä alan tutkijoihin eri yliopistoissa lähes 20 vuoden ajan. Kouluhallituksen rahoittamien tutkimusten tutkijoista tuli varsin monesta tohtoreita ja vähitellen myös professoreita. Pitkään mietin, että voisin myös jatkaa opintojani. Valitettavasti virkatehtävät eivät jättäneet siihen aikaa. Olin kuitenkin edelleen kirjoilla Jyväskylän yliopistossa. Professori Annika Takalan innostamana tein liseniaattityön suunnitelman. Siinä oli tarkoitus tutkia koulun vanhojen lukukirjojen rakennetta ja kasvatustavoitteita. Keräsin aineistoa tutkimusta varten melko paljon, mutta aika ei riittänyt sen loppuun saattamiseen. Toinen syy kesken jääntiin oli Annika Takalan siirtyminen Joensuuhun.

Miten löytyi väitöskirjan aihe?

En kuitenkaan jättänyt ajatusta liseniaattityöstä. Keskustelin siitä professori Veikko Heinosen ja professori Raimo Konttisen kans-

sa, ja he suosittelivat, että tekisin lisensiaattityön omasta virkastyöstäni eli siis kouluhallituksen rahoittamasta tutkimustoiminnasta. Niin sitten teinkin. Heinonen ehti lukea työn ennen eläkkeelle jäämistään, mutta tarkastustilaisuuden aikaan professuuria hoiti virkaa tekevänä Tapio Vaherva. Vaherva suositteli, etten jättäisi työtä tarkastettavaksi vaan jatkaisin sitä ensin väitöskirjaksi saakka. Halusin kuitenkin jättää työn tarkastettavaksi, koska en uskonut ehtiväni tehdä väitöskirjaa. Silloin elettiin vuotta 1988.

Muutamaa vuotta myöhemmin päätin kuitenkin tehdä väitöskirjan. Olin jo 1980-luvun alussa muuttanut lopullisesti Helsinkiin ja virkatehtävissäni tutustunut useisiin eri yliopistojen kasvatustieteen professoreihin. Muutamat heistä ehdottivat, että jättäisin Jyväskylän yliopiston ja tekisin väitöskirjan esimerkiksi Turussa tai Helsingissä. Professori Erkki Lahdes tarjosi apua, jos haluaisin tulla jatko-opiskelijaksi Turkuun. Lopulta innostuin tekemään professori Pertti Kansasen ehdottamalla tavalla. Hain Helsingin yliopiston kanslerilta oikeutta jatko-opiskelijaksi ja aloitin väitöskirjan tekemisen. Aihe oli sama kuin lisensiaattityössä, kouluhallitus koulututkimuksen rahoittajana ja tutkimustiedon käyttäjänä vuosina 1971-1990.

Väitöskirjatyön ohjaajat ja muut virikkeiden antajat

Samoihin aikoihin tapahtui kouluhallinnon suuri organisaatiouudistus. Kouluhallitus ja ammattikasvatushallitus lakkautettiin ja tilalle perustettiin opetushallitus. Minulle muutos oli tärkeä sikäli, että hyvästä sopimuksesta johtuen pääsin virkaeläkkeelle 52-vuotiaana. Aloin valmistella väitöskirjaani. Opetushallituksen pääjohtaja Vilho Hirvi antoi käyttöni työhuoneen puoleksi vuodeksi. Minulla oli nyt kaikki mahdollisuudet tehdä väitöskirja. Aikaakin piti olla. Olin kuitenkin lähtenyt mukaan monikulttuuriseen lastensuojelutyöhön niin täysipainoisesti, että väitöskirjan teko oli todella hidasta. Vähitellen työ kuitenkin edistyi. Työn ohjaaja Pertti Kansanen

muistutti minua tutkimushankkeesta tietyin aikavälein.

Väitöskirjatyössäni oli ensisijaisesti kyse tieteen tutkimuksesta, joka kohdistui koulututkimuksen lähihistoriaan. Silloinen apulaisprofessori Martti T. Kuikka opasti minua lähihistorian tarkastelun problematiikassa. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksesta sain myös paljon apua työssäni. Professorit Jouko Kari ja Raimo Konttinen sekä dosentit Sauli Takala ja Erkki Kangasniemi olivat minulle suureksi avuksi. Lukuisat keskustelut tutkimuslaitoksen tutkijoiden kanssa toivat esille monia uusia näkökulmia tutkimukseeni. Heistä haluan tuoda esille muun muassa Kimmo Leimun, Seppo Hämäläisen, Hannu Saaren, Jouni Välijärven ja Pekka Kuparin.

Myös entiset kouluhallituksen aikaiset työtoverini ja esimieheni antoivat työhöni monenlaisia virikkeitä. Osastopäälliköt Veikko Lepistö ja Vesa Lyytikäinen sekä pedagoginen ylijohtaja Yrjö Yrjönsuuri olivat itse hyvin perehtyneet aiheeni problematiikkaan. Yrjönsuuri toimi myös väitöskirjani toisena esitarkastajana.

Väitöstilaisuus oli vihdoin 12.12.1997 Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen luentosalissa Bulevardilla.

Tohtorin tutkinnon jälkeinen toiminta

Jäin siis virkaeläkkeelle vuonna 1991 eli ennen väitöskirjan valmistumista. Näin ollen en ehtinyt hyötyä siitä virkaurallani. Tohtorin tutkinnosta on kyllä ollut hyötyä lastensuojelutyössä, jota olen tehnyt yli 20 vuotta. Lastensuojelujärjestö Yhteiset Lapsemme – All our Children ry:n puheenjohtajan tehtävä (1988 -) on ollut minulle välillä täysipäiväistä työtä varsinkin 2000-luvun alkupuoliskolla, kun yhdistyksellä ei ollut toiminnanjohtajaa, vaikka henkilökunnan määrä lähenteli kolmeakymmentä. Tohtorin tutkinto on lisännyt omaa asiantuntemustani ja samalla luottamusta yhdistyksen asiantuntijuuteen. Jonkin verran se on vaikuttanut myös yhdistyksen toimintaan. Yhdistys on muun muassa järjestänyt vuosittain tutkimusseminaareja, joissa nuoret tutkijat ovat voineet esitellä

tutkimussuunnitelmiaan ja tutkimustensa tuloksia. Yhdistys on myös laatinut tutkimusohjelmia monikulttuurisen lapsitutkimuksen lisäämiseksi.

Tohtorin tutkintoni on helpottanut yhdistyksen erilaisten kokeiluraporttien laadintaa, ja yleensäkin toiminnan kirjaamista jälkipolvia varten. Vuonna 2008 kirjoitin yhdistyksen 20-vuotishistoriikin.

Oma arvio tiestäni tohtoriksi ja tohtorin tutkinnon merkityksestä

Polkuni kasvatustieteen tohtoriksi oli pitkä ja mutkikas. Olin opiskelijana Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulussa, Jyväskylän yliopistossa ja Helsingin yliopistossa, kesäopiskelijana myös Tampereen yliopistossa. Ylioppilaaksi pääsystä väitöstilaisuuteen meni aikaa 37 vuotta. Vaikea sanoa, kuinka paljon lopulta käytin aikaa täysipäiväiseen opiskeluun. Voisi sanoa, että kansakoulunopettajaksi valmistumisen jälkeen opiskelu oli mieluisa harrastus työn ohella.

Vaikka tohtorin tutkinnosta ei ole ollut minulle taloudellista hyötyä, se on minulle tärkeä. Se on monikymmenvuotisen itsensä kehittämisen saavutettu päämäärä. Todennäköisesti siitä oli hyötyä myös haettaessa minulle sosiaalineuvoksen arvoa!

Työurani perusteella arvioiden on vaikea sanoa, voiko minua kutsua kasvatuksen historian tohtoriksi. Työni on ollut opetusta, kouluhallintoa ja lastensuojelua eli siis aika paljon kiinni juuri kulloisessakin hetkessä. Väitöskirjani aihe ja kiinnostuksen kohteeni sen sijaan kyllä antanevat siihen oikeutuksen.

Kirjoittajan esittely:

Nimi: Yrjö Männistö

Syntymävuosi: 1938

Arvo: KT, sosiaalineuvos

Väitös: 12.12.1997

Vastaväittäjä: dosentti Erkki Kangasniemi

Kustos: Professori Pertti Kansanen

Tutkinnon jälkeinen toiminta: eläkkeellä kouluhallituksesta, lastensuojelujärjestö Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry:n puheenjohtaja (1988-), Yhteiset Lapsemme –lehden päätoimittaja, Yhteiset Lapsemme ry:n 20-vuotishistoriikki (2008), artikkeleita monikulttuurisesta lastensuojelusta